

JANI TOIVOLA

Kirja tytölleni

WSOY

©Jani Toivola ja WSOY 2018
Graafinen suunnittelu Agency Leroy
Kannen kuva Bryan Saragosa
Kannen piirros Aili Toivola
ISBN 978-951-0-43060-6
Painettu EU:ssa

JANI TOIVOLA

Kirja tytölleni

WSOY

Sisällys

Aili – 6
Matkalla vanhemmaksi – 13
Miten sinä sait alkusi – 18
Äidinvaisto – 21
Ensimmäinen kohtaaminen – 25
Isä joka lähti ja isä joka meinasi lähteä – 28
Kotona – 31
Ensimmäinen jouluku – 35
Rakkauden opettelua – 37
Isän tunteet – 42
Tytöt ja pojat – 45
Ihanneperhe – 50
Voimaa ystävistä – 60
Päiväkotiin – 69
Paluu töihin – 73
Aggressiivisiä tunteita – 76
Historia iholla – 79
Vaikea aamu – 85
Mihin asiat meillä kaatuvat – 89
Ote alkaa lipsua – 92
Mistä tietää, ettei enää jaksa – 97
Romahdus – 101
Sairauslomalla – 110
Liittolaisuus – 116

Maata jalkojen alla –	123
Läheisyys ja keho –	127
Isän sylissä –	132
Kokkumuni –	135
Miten olla uusioperhe –	138
Sääntöjen ristitulessa –	146
Riidat ja anteeksipyyntöt –	148
Ohikulkijan ystävällisyys –	151
Kontrolli ja siitä vapautuminen –	153
Oikeus omiin valintoihin –	157
Miten voida paremmin –	162
Toinen töihin paluu –	171
Vihollisuus –	174
Tukea työyhteisöstä –	178
Rauha –	181
Kohtaamisia –	184
Isomummin syntymäpäivä –	188
Punainen hame –	190
Videopuhelu –	196
Tästä eteenpäin –	198
Paras ystävä –	202
Oikeus rakastaa –	206
Kiitos –	211

Aili

Sinä olet nyt iässä, jossa haluat kaiken ja samaan aikaan et yhtään mitään. Tiedät mielestäsi kaiken ja samalla katsot tulessa heiluvaa nurmikkoja ja ihmettelet, miksi se on mörköisä. Sinä tiedät, että suojatiellä pitää pysähtyä ja katsoa sekä vasemmalle että oikealle. Olet hyvä huomautamaan, jos aikuinen unohtaa säännön. Tunnistat usein ristiriidan, jossa aikuinen sanoo yhtä ja tekee toista.

Sinä tiedät, että pyörät saavat ajaa pyörätiellä ja kävelijät kulkea kävelytiellä, mutta ei toisinpäin. Sinä et haluaisi pitää pyöräilykypärää etkä vaatteita, joissa on pitkät hihat. Sinä rakastat laulaa pyörän takaistuimella, kun minä poljen ylämäkeä. Sinä haluat kävellä itse viimeisen kaarteiden tarhan pihaan.

Sinä aristelet kadulla vastaan tulevia koiria, mutta katsot kaihoisesti niiden perään ja harmittelet, ettet uskaltanut silittää. Sinä kysyt, onko minulla kaikki ok. Toteat säännöllisesti, että et jaksa tätä säätöä. Osaat kiro sanat vittu ja perkele. Tiedät myös niiden oikean äänenpainon ja sanoja tukevat ilmeet ja eleet. Tiedät juuri ne kohdat, joissa sanoja käytetään. Joissa minä niitä käytän. Onnekseni unohdat oppimasi kiro sanat nopeasti, kunnes tulee taas päivä, jolloin minä kiroan ja sinä muistat ne kaksi sanaa, jotka olit unohtanut.

Sinä kyselet jatkuvasti. Miksi? Miten? Millaista? Milloin? Nytkö? Hetikö? Aamullako? Kuka se on? Mikä se on? Miksi se on? Saanko? Koska saan? Saanko nyt? Miksen saa?

Sinä olet poiminut minulta paljon ilmeitä ja eleitä. Joskus katson sinua ja mietin, miten muut hyväksyvät ilmeikkäät kasvosi. Huomaan, että pelko johtuu omasta kokemuksestani: lapsuudestani ja nuoruudestani, jolloin pelkäsin usein olevani liikaa. Yritin kaikin voimin olla hillitympi ja vähemmän kaikkeaa. En halua jarrutella sinua. Haluan uskaltaa kulkea rinnallasi ja antaa sinun olla juuri sellainen kuin sinä olet. Sinä vahvistat minussa uskallusta olla itseni näköinen.

Kun sinä loukkaannut tai et saa tahtoasi läpi, kävelet loitommalle muista, katsot mielenosoituksellisesti ala-viistoon ja roikotat käsiäsi korostetun alhaalla – ele, jolla osoitat, että alistut aikuisen tahtoon, mutta samalla toivot herättäväsi sympatiaa ja saavasi lopulta haluamasi. Välillä tunteita on yhdessä hetkessä niin paljon, että tarvitset jonkun piirtämään niille ääriviivat, jotta osaat erotella tunteet toisistaan ja tehdä niiden suhteen valintasi. Eläydyt vahvasti toisten tunteisiin. Erityisesti toisen suru huolestuttaa sinua. Näen sinussa myös jo aavistuksen halua suojella minua pettymyksiltä. Jos olemme kahden, olen mielestäsi aina väärässä. Jos joku ulkopuolinen haastaa minua, olen mielestäsi aina oikeassa.

Sinä rakastat naurattaa ihmisiä, saada muiden kasvoille hymyn tai, vielä parempaa, kunnon kitarisoja värisyttelevän naurun. Paras hetki kunnon nauruille on mielestäsi illalla juuri ennen nukkumaan menoa. Ilta toisensa jälkeen, kun olen juuri peiteltyt sinut sänkyyn, sinä pyydät saada lasillisen vettä. Joka ilta minä otan hyllyn päältä saman pienen vesilasin ja lähden keittiöön.

Vanhemmuus on ollut elämäni mullistavimpia kokemuksia. Uskoisin, että moni vanhempi voi yhtyä tähän ajatukseen. Samalla yhdeksi isoimmista kysymyksistä on noussut se, miten jatkuvan muutoksen keskellä voi

säilyä järjissään ja säilyttää jonkinlaisen hallinnan tunteen. Miten tästä kaikesta voisi nauttia pelkän selviytymisen sijaan? Olemmeko tuomittuja jyrääviin ruuhkavuosiin vai voimmeko kirjoittaa toisenlaisen tarinan vanhemmuudesta? Miten umpikujien sijaan edessä olisikin enemmän mahdollisuuksia ja hyviä hetkiä?

Kun tyttäreni oli vain kolmen vuoden ikäinen, sairastuin uupumukseen ja masennuin. Viikkokausia mietin, missä menee raja. Mistä tietää, ettei enää jaksa? Tunsin, että joka päivä ohuempi versio minusta raahautui työpäivän jälkeen kotiin. Katselin tytärtäni ja pelkäsin vanhemmuuteni puolesta, meidän yhteisen elämämme puolesta. En halunnut, että hänen varhaiset vuotensa täytyisivät isän poissaolosta ja vihasta. Lopulta päätin jäädä pois töistä.

Seuraavat seitsemän kuukautta olivat elämäni pelottavinta aikaa. Palautuisiko elämämme enää koskaan ennalleen? Olin niin kovasti halunnut isäksi, ja nyt olimmekin tässä pisteessä. Onnekseni aloin kuitenkin hiljalleen toipua, tunnistaa taas itseni ja iloita yhteisestä arjestamme.

Päätin heti alusta asti olla mahdollisimman avoin siitä, mitä kävimme läpi. Nyt ajattelen, että puhe ja jakaminen nostivat toivon taas pintaan. Nuo kuukaudet muuttivat minua ihmisenä. Kun uskalsin päästää irti, löysin jotain parempaa. Oma käsitykseni siitä, mihin vanhemmuudessani haluan pyrkiä, kirkastui ja paljon turhaa karsiutui pois. Lopulta jäljellä olivat vain tärkeimmät asiat. En vieläkään pysty olemaan kaikkea aina ja kaikkialla, mutta nyt tiedän, mikä on minulle tärkeintä ja mihin haluan vanhempana panostaa. Nyt uskallan kysyä itseltäni useammin, miten meillä oikeasti menee, ja tarttua asiaan, jos huomaa parannettavaa.

Kun luen vanhemmuutta käsitteleviä lehtijuttuja tai kirjoja, en usein tunnista niistä omaa vanhemmuuttani.

Jotain puuttuu, jostain ei puhuta. On niin vähän suoraa ja rehellistä puhetta kaikesta siitä, minkä keskellä olemme: miten iso kasvun paikka vanhemmuus on, kuinka se omalla tavallaan ravistelee kaikkea sitä, mitä siihenastisessa elämässä on kokenut. Tuo ravistelu voi johtaa sekä huonoon että hyvään. Hyvään päästään, jos meillä on lupa ja uskallus puhua ja jakaa.

Nyt kun omaa vanhemmuuttani on takana neljä vuotta, nousee itselleni ohjenuoraksi yhä kirkkaammin tämä: merkittävimmät käännteet ovat lopulta tapahtuneet hetkinä, jolloin olen uskaltanut näyttää ja kohdata itsessäni ja elämässäni ne puolet, joita olen eniten pelännyt. Ne kipukohdat, joiden vuoksi olen ajatellut, etten voi, en saa, en osaa tai en uskalla. Ne ovat asioita, joiden vuoksi olen kantanut myös paljon turhaa häpeää ja epävarmuutta. Olen kantanut mukanani kipua ja epäoikeudenmukaisuuden tunnetta, vaikka tarjolla olisi ollut oikeus itseni näköiseen elämään.

Uskallus kulkea pelon läpi vapauttaa taakasta, salaisuuden, syyllisyyden ja erillisyyden ajatuksesta. Se, mitä koin tai tunsin tai minkä keskellä elin, ei ehkä ollutkaan niin poikkeuksellista kuin kuvittelin. Samoin tuntevia ja samoin ajattelevia oli muitakin. Myös muilla oli samankaltaisia tai toisiaan täydentäviä kokemuksia ihmisenä olemisesta. Vaati uskallusta katsoa ympärilleen ja puhua, mutta uskallus avasi ovet jakamiselle, vertaisuudelle ja kuulluksi tulemiselle, oppimiselle, ymmärretyksi tulemiselle ja muiden tukemiselle. Uskallus avasi mahdollisuuksia seistä useammin itseni rinnalla kuin itseni ulkopuolella. Kun olen jakanut oman versioni uhmaikäärjen haasteista, paljastanut oman pikkumaisuuteni tai itkenyt kouraisevaa riittämättömyyden tunnetta, olenkin saanut vastalahjaksi samankaltaisia tarinoita tai kiitoksen siitä, että uskalsin avata suuni ja tuoda helpotusta myös muille.

Minä voin olla vain itseni näköinen vanhempi. Minun täytyy itse löytää itsestäni ne puolet, joihin haluan vanhemmuudessa pyrkii. Ajoittain se on yksinäistä ja pelottavaa. Yritän joka päivä muistaa, että kelpaan juuri sellaisena kuin olen. Kipu vanhemmuudessa tulee usein hetkistä, jolloin en luota tuohon ajatukseen vaan alan etsiä vanhemmuutta itseni ulkopuolelta. Mitä sen kuuluisi olla tai millainen minun pitäisi olla? Miltä asioiden tulisi kuulostaa ja näyttää? Miten minun tulisi muuttua, jotta olisin hyvä isä?

Joskus kun tunnen itseni oikein rohkeaksi ja luotavaiseksi, muistan hetken ajan, ettei kukaan muu voisi suoriutua minuna olemisesta paremmin kuin minä. Että jollain tavalla sinä, Aili, valitsit juuri minut isäksesi ja meistä tuli perhe. Ajattelen, ettei minulla ole vanhemmuudesta tiettyä ihannetta, johon pyrin – ja silti on. Se ihanne ei ole täydellinen idylli tai muuta ulkoista. Se käsittää ne tunteet, joita ajattelin vanhemmuuteen kuuluvan. Ne olivat mielikuvissani kauniita ja positiivisia, pehmeitä ja yleviä. Rosoiset puolet kohdistuivat taas käytännön asioihin ja suorittamiseen. Osasin odottaa valvomista, kantamista, ruokkimista ja vahtimista. En kuitenkaan ollut ajatellut, että minulla tulisi olemaan myös negatiivisia tunteita sinua kohtaan: turhautumista, kiukkua ja vihaa.

En myöskään ollut suuremmin ajatellut, miltä vastuu tuntuu; millaisia tunteita minussa herää, kun jonkun henki ja elämä on varassani. En ollut osannut ajatella, miten yksinäiseltä vastuu voi tuntua, vaikka lähellä olisi rakkaita ihmisiä. Vanhemmuuden rakkauden ja huolen epämääräistä yhdistelmää ei voi kukaan puolestani kantaa, vaikka tulisi kuinka lähelle. Sen alle on niin helppo lamaantua, ja toisaalta juuri siinä samassa epämääräisessä tunteiden aallokossa tuntuvat olevan juuri ne syyt, miksi hartaasti

vuosia toivoin, että joku tulisi luokseni. Että sinä tulisit luokseni. Että saisin kokea vanhemmuuden.

En osannut kuvitella, millaista on liikkua maailmassa kaikkien vanhemmuuden herättämien tuntojen kanssa. Astua kaikkiin niihin huoneisiin, joissa olin ollut ennen sinuakin. Palata työelämään ja miettiä, miten kaksi kokonaista elämää voi ikinä mahtua yhteen. Mistä löytäisin riittävästi tilaa toteuttaa itseäni ja omaa kunnianhimoani samalla kun olisin isäsi? Kuka minä olin nyt ja millaiseksi haluaisin tulla? Miten uskaltaisin kaikesta uudesta huolimatta kuunnella itseäni ja kuunnella sinua? Etten istuttaisi sinua valmiiseen muottiin, vaan uskaltaisin oppia, kuka sinä olet ja antaa sen johdattaa. Etten omien pelkojeni vuoksi estäisi asioita tapahtumassa sinussa, katkaisisi tietä edessäsi vain siksi, että en itse uskalla ottaa askelia uuteen suuntaan. Miten oppisin näkemään nuo hetket mahdollisuutena kasvaa?

En osannut odottaa, miten paljon rohkeutta vaatii kaiken sen rakkauden ja hyvän vastaanottaminen ja miltä tuntuu katsoa sinun iloasi, riemuasi ja innostustasi. En osannut odottaa, että sinä olisitkin peili minulle. Pakottaisit minut katsomaan itseäni ja näkemään itseni kokonaisuutena ja rehellisempänä kuin koskaan aikaisemmin. Katsomaan väkisin myös niitä puolia itsessäni, joita olin siihen asti kyennyt pitämään piilossa jopa itseltäni, ja kaikesta huolimatta luottamaan edelleen siihen, että minusta on vanhemmaksesi.

Sanat ja kosketus ovat kaikki mitä meillä on. Joka päivä voimme valita uudelleen, katsommeko toisiamme silmiin vai toistemme ohi. Avaammeko suomme vai katkaisemmeko sanoilta siivet. Hiljaisuus voi vallata niin helposti läheisimmätkin ihmissuhteet. Usein ne ihmissuhteet ovatkin niitä haastavimpia, ainakin itselleni. Ehkä tämän kirjan

myötä joku rohkaistuu kirjoittamaan ylös omia ajatuksiaan lapselleen tai vanhemmilleen. Kysymään kysymyksiä, joita ei ole ennen uskallettu esittää. Meillä jokaisella on oikeus ymmärtää sitä elämää, jonka olemme vanhemmiltamme perineet. Luoda siihen oma suhteemme ja rakentaa sen jälkeen oma tarinamme omilla ehdoillamme.

Tämä on kirja sinulle, Aili. Opettelen ymmärtämään sinua juuri sellaisena kuin olet. Haluan antaa kaiken rakkauden tulla sisään.

Matkalla vanhemmaksi

Olin halunnut vanhemmaksi pitkään. Haaveillut, toivonut, menettänyt toivoni, vetäytynyt ja taas palannut unelman ääreen. Kun tuo päivä lopulta koitti, oli kaikki maailman luonnollisinta ja vierainta yhtä aikaa.

Fyysisesti lapsen hoivaaminen tuntui helpolta. En muista aristelleeni sinun ottamistasi syliin tai sinun hoitamistasi. Samaan aikaan katsoin kaikkea itseni ulkopuolelta ja ihmettelin ja riemuitsin – miten juuri minä olen nyt näissä kuvissa, joissa olen läpi elämäni nähnyt muita ihmisiä. Odotin pitkään, että joku tulisi soittamaan ovikelloa ja kertoisi, että on tapahtunut virhe: vauva ei kuulunutkaan minulle ja se täytyy palauttaa oikealle omistajalleen.

Valvoin öisin ja pelkäsin kuolemaa. Päivällä kävelin vaunujen kanssa kaupungilla ja uiskentelin tyytyväisyydessä, kun ohikulkijat silmäilivät minua ja lastani. Kadulla pystyin katseesta tunnistamaan kaikki tuoreet vanhemmat, sama onnellisen arka hymy kasvoilla. Katsoimme toisiamme tovin totuttua pidempään silmiin ikään kuin imeäksemme voimaa ja rohkeutta toinen toisiltamme ja jakaaksemme sitä tilaa, missä olimme.

Päätös vanhemmuudesta ei ollut helppo, vaikka niin hartaasti halusin isäksi. Huomasin myös kasvaneeni aika kapeaan perhemalliin, vaikka omaa lapsuudenkotiani on moni varmasti katsonut kauhunsekaisin ajatuksin. Lopulta oma mummoni oli se, jolta sain luottamuksen siihen, että myös minä voin isänä olla tyttärentäni lähellä. Tärkeintä on kyky rakastaa.

Nyt lähes neljä vuotta myöhemmin tiedän, että mummo oli oikeassa. Tärkeintä on, että rakastaa. Jos siinä onnistuu,

se on jo äärettömän paljon. Sitä minä opettelen joka päivä. Kasvatan uskallustani rakastaa ja tulla rakastetuksi.

Sain sinut syliini heti maailmaan saavuttuasi, pienen limaisen kääryleen, jonka naama oli rutussa ja kämmenet tiukassa nyrkissä aivan kuin olisit pidellyt koko elämää kämmenissäsi. Olit vieras ja samaan aikaan tuttu. Tuttuus on kasvanut sinä aikana, jonka olemme eläneet yhdessä. Näistä vuosista, joina olen saanut tutustua sinuun hetki hetkeltä syvemmin. Uskaltanut katsoa ja nähdä, kuka sinä olet ja mitä sinä maailmasta ajattelet. Kaikista niistä päivistä, viikoista, kuukausista ja vuosista, joina olen saanut tutkailla kasvojesi piirteitä: ilmeitä ja eleitäsi, jokaista uurretta ja kaartaa, luomea ja hymykuoppaa. Löydettävää on aina lisää. Jos nyt katson takaisin syntymäsi hetkeen kaikkien näiden kokemusten jälkeen, ymmärrän, että olit jo syntyessäsi itsesi näköinen. Silloin minulle vieras ja kuitenkin niin itsestään selvästi juuri sinä.

Kun katsoin sinua, en kokenut ensimmäisenä suurta rakkauden tulvaa, ennemminkin ihmetystä ja hämmennystä. Lumoutuneisuuden tunnetta. Katsoin sinua ja vahva tietoisuus lävisti mieleni: sinun elämäsi on minun käsissäni. Minun tehtävänäni on pitää sinut hengissä, ruokkia, hoivata ja pitää lämpimänä, olla rinnalla sinua varten. Ehkä tässä puhui se kuuluisa vaisto. Saman tien minulle oli täysin kirkasta ja selvää, mikä on roolini suhteessa sinuun: minun on pidettävä huomioni herkeämättä sinussa ja tarpeissasi, vaikka maailma on houkutuksia täynnä. Se on jotain, johon tästä eteenpäin peilaisin itseäni ja kaikkia valintoja elämässäni. Se kasvaisi aikanaan ja kehittyisi alati syveneväksi rakkaudeksi välillämme. Minulle rakkaus kasvaisi oppimisen ja tutustumisen kautta. Uusi piirre, ilme tai koettu hetki saisi minut rakastumaan sinuun hetki hetkeltä enemmän ja kiihtyvällä tahdilla.

Olin odotusaikana monesti pohtinut meidän tapaamme perustaa perhe ja sen luonnollisuutta tai epäluonnollisuutta, mutta tässä hetkessä luonto oli äänessä vahvemmin kuin koskaan, pyrkimys tukea elämän jatkumista sen kaikissa moninaisissa muodoissaan. Se oli ehkä ensimmäinen kerta, kun sana biologia resonoi minussa. Tunnistin, että tässä puhui elossa säilymisemme siemen. Tuon tunteen kärjellä me kiinnittyisimme toisiimme. Alkaisimme kasvaa ja kehittyä, luoda meidän kahden välistä suhdetta.

Jollain tavalla tuosta ensimmäisestä hetkestä alkaisi jo myös toisistamme loitontuminen. Tuosta hetkestä on alkanut sinun taitojesi ja luonteesi karttuminen, ja vuosi vuodelta olet oppinut enemmän, tehtävä tehtävältä olet suoriutunut asioista omatoimisemmin. Haluat kokea, oppia ja oivaltaa, ja minä yritän uskaltaa kulkea mukanas ikinä kuljetkaan. Palaat aina hetkellisesti luokseni ja taas ryntäät kokemaan jotain uutta, joka kasvattaa luonnettasi ja kirkastaa sinulle pala palalta sitä, kuka sinä olet ja mikä tässä maailmassa saa sinut syttymään. Aina ei ole minusta kiinni, mitä ulkomaailmassa tapahtuu, mutta silläkin hetkellä voin toivottavasti tarjota sinulle turvallisen sylin, jossa voit käsitellä kokemaasi ja kohdata myös pettymyksiä, surua ja kipua.

Tyttäreni oli kahden päivän ikäinen, kun tulimme kahdestaan kotiin, ja sama matka jatkuu edelleen. Elämme ajassa, jossa meillä on oikeus ja mahdollisuus olla perhe ja jossa äiti asuu toisessa kodissa. Aili ja hänen äitinsä tapaavat toisiaan säännöllisesti, ja äiti on tyttärelleni äärimmäisen tärkeä ihminen ja roolimalli. Meidän perheessämme juuri nämä roolit ovat olleet todella luontevia sukupuoleen katsomatta. Välillä hädän hetkellä tyttäreni suusta pääsee äänekäs parkaisu ”Äiti!”, vaikka yli 90-prosenttisesti minä olen se, joka kaatumisen hetkellä ottaa

kopin. Eiköhän minun itsetuntoni kestä senkin.

Olin aina ajatellut adoptoivani. En ajatellut, että biologialla on minulle erityistä merkitystä, enkä vieläkään ajattele niin. Niin moni muukin asia, jota lapsen syntymässä ja vanhemmuudessa pidetään lakina, on meidän tapauksessamme heittänyt monin tavoin kuperkeikkaa. On varmasti jälkikäteen helpompi sanoa, että minulla oli aina luottamus siihen, että jotain kautta sinä tulisit luokseni. Se oli tunne rauhasta: jonkin tavan minäkin löytäisin toteuttaa kaipuutani vanhemmuuteen ja hoivaamiseen.

Homomiehenä minut ehkä heitetään aiemmin kehälle, jossa on oltava mahdollisimman avoin erilaisille tavoille ja muodoille olla vanhempi. En voi jäädä tuijottamaan yhtä ainoaa ovea ja odottaa, että tuolta vanhemmuus tulee – tietyllä aikataululla, lukumäärässä ja sukupuolissa. Viime vuosina lapsettomuudesta ja lapsen kaipuusta on alettu puhua avoimemmin, mikä on herättänyt huomaamaan sen tosiasian, että monille meistä vanhemmuus ei ole tilaustyötä vaan nöyrytmistä ja omien toiveiden ja odotusten asettamista alttiiksi. Täytyy vain uskaltaa toivoa ja etsiä, vaikka lopulta se voikin näyttäytyä kipuna, kun lasta ei kuulukaan tai ei löydy ihmistä, jonka kanssa lapsesta edes haaveilla.

Myös miehet ovat avanneet enemmän suutaan ja puhuneet omasta kaipuustaan vanhemmaksi. Hellyys ja herkkyys saavat jatkuvasti enemmän tilaa myös miehen elämässä. Ovathan ne ominaisuudet meissä aina olleet, mutta on ollut aika, jolloin niille ei muiden odotusten ja velvoitteiden rinnalla ole ollut tilaa tai uskallusta nousta pintaan. Kuva miehestä, jonka ainoa tehtävä on tuoda leipä pöytään vaikka pää kainalossa, tuntuu tästä ajassa katsottuna hurjalta ja surulliselta. Miten mies onkaan ollut oman kunniansa ja miehisyytensä vanki. Syitä ja tekijöitä on varmasti monia – niin miehen omat odotukset ja vaati-

mukset itsensä suhteen kuin myös ympäristön odotukset ja määritelmät sille, mitä on olla mies ja isä.

Kirjailija, ohjaaja, aktivisti ja maailmanlaajuisesti tunnetun *Vaginamologeja*-teoksen kirjoittanut Eve Ensler pohtii Ted talk -puheessaan osuvasti miesten ja naisten rooleja ja sitä, miten voisimme paremmin rakentaa siltoja välillemme. Kaikki kiteytyy kysymykseen, mitä tarkoittaa olla mies. Olla mies on yhtä kuin ei olla nainen. Miehenä olemiseen peilattuna määritämme naisena olemisen heikkoudeksi, jota tulee vältellä henkensä edestä. Miehenä oleminen ei ole eikä saa olla heikkona tai tarvitsevana olemista, vaan se on vahvuutta ja varmuutta.

Näistä lähtökohdista on pitkä matka herkkään ja hauraaseen, tarvitsevaan ja epätietoiseen. Monta muuria on murrettava, jotta saa äänensä kuuluville ja omat todelliset tarpeensa esille. Vaatii uskallusta avata suunsa ja sanoa: ”Tällainen minä olen, herkkä ja hoivaava ja myös itse hellyyden ja hoivan tarpeessa.” Vain niin on uskoakseni mahdollista tehdä matkaa myös vanhemmuuteen, jossa emme ennakkoon jaa oletettuja rooleja, vaan jossa jokaisella perheellä ja yksilöllä on mahdollisuus luoda omansa. Vain niin kenellä tahansa meistä on mahdollisuus olla vastaanottavainen, empaattinen ja näkevä peili pienelle elämälle rinnallamme, joka suuntaa odottavan katseensa meihin.

Miten sinä sait alkusi

Sitä, miten sinä sait alkusi, on kai lähes mahdotonta ohittaa, vaikka kirjoitin siitä jo edellisessä kirjassani. Aika ennen tuloasi ja sen jälkeen on kuitenkin niin täynnä sävyjä ja juonteita, jotka vaikuttavat siihen, mitä sinä olet tänään – mitä me olemme tänään.

Emme koskaan ole olleet äitisi kanssa perinteisessä parisuhteessa. Alusta asti meitä yhdisti halu saada lapsi, saada sinut. Vaikka ilmassa ei ollutkaan romantiikkaa, oli ensimmäinen kohtaamisemme silti täynnä sähköä, hermostunutta nykimistä ja punoittavia poskipäitä. Harhailevia mieliä, jotka ihmettelivät, miksi istuimme siinä kasvotusten. Mielissämme risteilivät monenlaiset ajatukset: ”Ehkä tämä oli sittenkin virhe.” ”Mitä minä kuvittelin?” ”Ei tämä voi toimia.” ”Ehkä minusta ei olekaan vanhemmaksi.” Tuntui helpommalta pysyä elämän sillä puolen, jossa unelmat olivat vasta lunastamattomia haaveita.

Nyt kaikki oli mahdollista, mutta jännitys ja epävarmuus puristivat kurkussa. Päätimme molemmat kuitenkin pysyä aloillamme. Päätimme jäädä ja ottaa ensimmäisen askeleen etäisestä haaveilusta toiveikkaaseen tunnusteluun. Voisiko meistä tulla yhteisen lapsen vanhemmat? Mitä se tarkoittaisi käytännön tasolla, entä tunnetasolla? Keitä me olisimme toisillemme, kun emme kerran eläneet parisuhteessa? Monta kertaa myöhemmin olemme nauraneet, että olimme kuin mikäkin parkkiintunut paris-kunta tavoissamme olla ja keskustella, tutustuessamme toisiimme ja läheisiimme. Me vain menimme suuremmin

asiaan. Puhuimme heti ensimmäisenä päivänä elämästä ja kuolemasta, siitä kuka huolehtii ja ottaa vastuun, miten asiat tapahtuisivat käytännössä.

Äitisi oli alusta asti meistä ehdottomasti tarkempi. Hän kaivoi taskustaan ruttuisen ruutupaperin, johon hän oli kirjannut ranskalaisin viivoin keskustelunaiheita: käytännön asioita, toiveita, odotuksia ja tunteita. Minä olen meistä kahdesta enemmän tunneihminen, jos ihmisiä voi edes sillä tavalla jaotella. Ainakin olen enemmän tunteiden vietävissä. Äitisi on kuitenkin rohkeampi nostamaan esille asioita, joihin liittyy tunteita. Hän antaa usein kysymyksellään muille luvan puhua.

Tärkeintä onnistumisen kannalta oli, että kohtaisimme parhaalla mahdollisella tavalla siinä, mitä vanhemmuudelta halusimme. Minä tiesin, että halusin olla lähelläsi syntymästäsi asti. Niin olin aina oman vanhemmuuteni nähnyt: lähellä alusta asti jokapäiväisessä arjessa, hoivaajana ja vastuussa. Äitisi taas näki itsensä luontaisesti hieman etäämmällä osana elämäsi ja arkeasi.

Seuraavat kuukaudet kävimme näitä elämää ja arvoja syväluotaavia keskusteluja. Hiljalleen arkuus ja jännitys alkoivat väistyä ja asiat tuntua todellisemmilta. Eräänä talvisena iltana istuimme äitisi autossa odottamassa junaani. Oli pimeää ja ulkona satoi isoja lumihyitä. Auton digitaalinen kello näytti, että junani lähtöön oli kaksitoista minuuttia. Äitisi, meistä se rohkeampi, avasi taas keskustelun. Hän esitti herättelevän kysymyksen siitä, mikä on se hetki, jossa kokisimme olevamme valmiita tekemään päätöksen. Se oli äidillesi tyypillisesti hyvin avoin kysymys vailla vahvaa ennakkovaatimusta vastauksesta.

Kysymys oli vapauttava. Samaa olin itse monta kertaa miettinyt. Mistä tietää, että on valmis? Milloin toteamme, että meillä on kaikki tarvitsemamme tieto ja punnitut näkö-

kulmat päätöksen tueksi? En ollut miettinyt vastaustani kysymykseen tätä ennen. Totesin, että ehkä täydellistä viisauden tai kirkkauden hetkeä ei tulekaan. Ehkä jossain kohtaa täytyy vain päättää, valita uskallus. Tuskin koskaan olen täydellisen valmis, mutta olen valmis hyppäämään ja luottamaan siihen, että halu ja toive kantavat. Haluan kuunnella itseäni, kaipausta kehossani.

Eräs ystäväni, äiti hänkin, sanoi kerran, että lapsen hankkimista ei kadu, vaan korkeintaan voi katua lapsia, joita ei ole hankkinut. Totesin äidillesi, että minulla ei ollut yhtään varsinaista syytä, miksi en olisi valmis yrittämään. Äitisi oli samaa mieltä kanssani, ja niin sinä talvisena iltana, auton kellon näyttäessä viittä minuuttia junani tuloon, päätimme antaa sinun tulla, jos olisit tullaksesi. Lopulta ilmoitit tulostasi nopeammin kuin olimme uskaltaneet toivoakaan.

Äidinvaisto

Jo raskausaikana neuvolassa hoitaja sanoitti hyvin kauniisti ja oivaltavasti meidän tapaamme olla perhe. Hän oli ennen tapaamistamme pohtinut, mitä äidinvaisto ja siihen liittyvät mielikuvat ja perinteet voisivat meidän kohdallamme tarkoittaa. Hän oli tullut siihen tulokseen, että ehkä toisinaan puhumme äidinvaistosta liikaa sukupuoleen sidonnaisten, kun lopulta vaisto onkin jotakin, joka kehittyy, kun kuljemme tietyn asian, ilmiön tai ihmisen rinnalla. Rinnalla elämisen kautta omaksumme hiljaista tietoa, jonka pohjalta osaamme ajan saatossa tulkita yhä paremmin tilanteita ja tapahtumia. Lasta kantava äiti oppii jo raskausaikana paljon kehittyvästä lapsesta ja lapsen temperamentista, siitä, liikkuuko lapsi paljon ja millä tavoin, milloin lapsi on hereillä, mistä hän hermostuu ja toisaalta millä hänet saa rauhoittumaan. Myös meidän kohdallamme odottavalle äidille kertyisi tuota hiljaista tietoa, äidin vaistoa lapsesta. Jo raskausaikana ja lapsen synnyttyä olisi tärkeää jakaa tuota tietoa minulle, jotta oppisin myös hiljalleen lukemaan lastamme yhä paremmin.

Syntymän jälkeen minulle alkaisi isänä kehittyä tuo samainen vaisto. Silloin minä olisin se, joka on lähellä lastamme, näkemässä ja oppimassa hänen luonteestaan ja vuorokausirytmistään. Löytämässä erehdysten ja kompuroinnin kautta sen, millä hänet saa rauhoittumaan tai nukahtamaan. Kuukausien ja vuosien kuluessa tilanteista tulisi monitasoisempia ja usein myös haastavampia. Samalla minun tärkeä tehtäväni olisi jatkuvasti siirtää vuorostani tuota hiljaista tietoa äidille ja muille sinua lähellä oleville, jotta he oppisivat lukemaan sinua ja voisivat kokea

olonsa varmaksi sinun lähelläsi. Tiedon kautta heilläkin olisi mahdollisuus oppia luottamaan omaan vaistoonsa.

Mitä pidempään on kulunut ja mitä vanhempi tyttäreni on, sitä vakuuttuneempi olen siitä, että jokaiselle hänen vierellään kulkevalle alkaa kertyä omanlaista vaistoa tyttäres-täni. Tuohon vaistoon vaikuttaa valtavasti heidän välisensä suhde. Usein he näkevät asioita, joita minä en osaa nähdä, koska olen liian lähellä tai nuo asiat ovat minulle vieraita. Joskus jokin puoli tyttäressäni saattaa jopa pelottaa minua ja siksi en suostu sitä näkemään tai hyväksymään, vaan pelästyn aina kun asia nousee pintaan. Kun reagoin pelolla, vastaa tyttäreni siihen omalla pelollaan, ja ei aikaakaan, kun olemme solmussa. Silloin tarvitsemme ympärillemme kaikkia rakkaita vaistoineen, keräämään omaa hiljaisen tiedon pankkia ja jakamaan sitä meidän kanssamme. Silloin minulla on myös vahvempi luottamus siihen, että tyttäreni eri puolet saavat mahdollisuuden kukoistaa. Sitä enemmän hänellä on elämässään hetkiä tulla kuulluksi.

Alusta asti aina, kun joku tuli hoitamaan tytärtäni, tilannetta leimasi hermostuneisuus. Joitakuuta arvelutti vastasyntyneen lapsen pienuus ja hentous, toisia taas se vastuu joka heille jäi, kun jätin heidät kahden tyttäreni kanssa ja poikkesin lähikauppaan. Joku ei erityisemmin pitänyt lapsista eikä siten tiennyt lapsista oikeastaan mitään. En aluksi täysin ymmärtänyt, miten vahvoja nämä epävarmuuden tunteet saattoivat olla. Minulle on aina ollut äärimmäisen luontevaa ja tuttua olla pienten lasten kanssa. Sillä hetkellä, kun pidin kymmenvuotiaana sylissä vastasyntynyttä siskoani, tunsin valtavan suurta merkityksellisyyttä ja luontevuutta kuin olisin aina pidellyt pieniä lapsia. Tuntui, että löysin nopeasti tieni hänen ryhtiinsä ja tapaansa olla ja tiesin, miten käsitellä häntä. Tämä on ainakin minun mielikuvani. Aikuiset ympärilläni

Mihin haluan vanhemmuudessani pyrkiä?
Uskallanko toteuttaa itseni näköistä
vanhemmuutta vai haenko muilta hyväksyntää?

Kirja tytölleni on omakohtainen kertomus isän ja tyttären suhteesta ja tavoitteesta löytää juuri itselle oikea tapa olla vanhempi. Se sanoittaa tarkkanäköisesti vanhemmuuden tunteja, jotka ovat samaan aikaan ainutlaatuisia ja kaikille tuttuja. Kirjan läpi kulkee tarina isäksi tulosta, arjen hallinnasta, työuupumuksesta ja toipumisesta. Tuokiokuvien kautta rakentuu oivallus pienten hetkien tärkeydestä. Lopulta elämän merkityksellisyys löytyy irti päästämisen taidosta, rohkeudesta kulkea lapsen rinnalla ja rakkauden hyväksymisestä.

9 789510 430606

www.wsoy.fi

38.1

ISBN 978-951-0-43060-6